

desembre 1979

SERRA D'OR

PALAU I FABRE I LA VERITAT OCULTA

Jordi Coca

EL MODERNISME
A LES IMPREMTES BARCELONINES

Josep de C. Laplana

ACTUALITAT D'UN MUSEU DE CERÀMICA

Alexandre Cirici

passar el dia,
empènyer
l'any

nota sobre l'anticlericalisme

Vaig tenir poques ocasions de conversar amb l'abat Escarré. En degué ser una a València, si no m'erro. Hi havia vingut com a «visitador» de no sé quina institució eclesiàstica local, per raons canòniques que ara no sabria quines eren. Només recordo que era un dia que feia molta calor, i que el pare Escarré, una mica nerviós, no parava d'ajustar-se el solideu, que li relliscava d'una manera irreverent. Potser ens trobàvem en una dependència del Palau Arquebisbal, habitat aleshores per aquell estrany —és una forma de dir-ho— personatge que fou monsenyor Olaechea y Loyzaga. Alguna cosa diria jo sobre el clero, i no gaire afable. Parlo de fa molts anys. I l'abat Escarré em tallà: «Però si jo sóc també anticlerical!» Em deixà parat, ho confesso. De moment. Passat el temps, aquella frase, he pogut entendre-la en el seu sentit més clar, dins el context biogràfic i polític del pare Escarré. Penso que si, que, ja aleshores, l'abat de Montserrat era més conscient que no pas jo de la importància del clericalisme. Ell el conceixia des de dins, i des de dins en podia fer una crítica que a mi, personalment, se m'escapava. El meu anticlericalisme, intuïtiu, visceral, era —i ho continua essent— d'una total innocència.

Deixaré ara de banda el grau i l'indole de l'anticlericalisme del pare Escarré. No és el meu tema. Si he insinuat l'anècdota és perquè em va impressionar. Jo, des de petit, he conviscut amb capellans. A casa érem carlins, i, de més a més, el meu pare es dedicava a confeccionar marededús i nostresenyors amb la gúbia. Tanta sotana al meu voltant, i en una infància perplexa, no fou massa favorable per a la meua salut «espiritual». De fet, eren uns capellans joves, incauts, d'una colossal ignorància, però de bona fe. Durant els primers mesos de la Guerra d'Espanya, els van assassinar, i algun era de la família. ¿Era imprescindible eliminar-los físicament? La «persecució de la Iglesia» és un dels problemes més ambigus que brinda el període de la II República. ¿Per què mataven capellans, en aquells mesos? ¿I per què cremaven

esglésies? Quan cremaven esglésies solien cremar retaules gòtics i arxius medievals, que avui enyorem. El saldo, per a un erudit que s'ho miri en fred, resulta depriment. Però l'anticlericalisme, que, a nivell popular, començà desbaratant «rosaris de l'Aurora», es prolongava en publicacions agressives —i «La Traca» n'era un exemple—, i acabà amb la pira i els *paseos*.

L'alçament militar del general Franco, el 36, va precipitar el drama. Sense el 18 de juliol famós, no s'hauria produït la matança de clergues, massiva, que els contemporanis vam contemplar, ni haurien incendiat tantes esglésies. Potser sí: alguna cosa hi hauria passat. La tendència anticlerical comença quan els clergues guanyen poder i privilegis, i els episodis d'hostilitat, entre nosaltres, poden datar-se des de l'Edat Mitjana piadosa i genuflecta. El clero, a Espanya, manà sota els Austries i sota els Borbons, i amb el Cura Santa Cruz i el general Savalls, i amb el seminarista Cabrera... Cabrera! Quin tipus! Els carlins l'han renegat i els liberals li han dedicat un odi lògic: però quin tipus! El «Tigre del Maestrazgo» —en castellà— calumniat —en castellà també— pel senyor Ayguals d'Izco, de Vinaròs. Cabrera havia nascut a Tortosa: de seminarista ascendí a guerriller, i per a ell no hi havia fronteres entre Catalunya i el País Valencià. Finalment, acabà a Londres, casat amb una protestant, i deixant córrer les propostes de noves guerres civils. Cabrera, ja vell, esdevingué liberal...

Però això de Cabrera és una digressió. L'anticlericalisme venia d'abans i s'exacerbà després. Un tros d'un poble tradicionalment piados, un dia, es converteix en iconoclasta i es dedica a la caça del frare i del vicari. La cosa culminà el 36. La represa clerical del 39, amb les prèvies declaracions de la «Cruzada» —Vidal i Barraquer hi marcà les seves distàncies— no va afavorir gens l'Església catòlica. Podia semblar que sí, amb les processons, amb les concentracions multitudinàries per resar el rosari o fer un via crucis, amb les «mis-

sions» jesuítiques o claretianes. Però no. Simultàniament —més o menys—, la crispació nacional-catolicista es combinava amb les mòdiques i primeres suculències de la «societat de consum». Un laïcisme no previst com a tal minava la prepotència del clero, abans i després del Concili Vaticà II. No sempre ha estat «laïcisme»: sovint, la reflexió es feia des d'unes premisses cristianes, d'un cristianisme «renovat». De fet, la «renovació» era mínima. I trobava de seguida unes rèpliques reaccionàries —i importants— en instituts beatament seglars, com l'Opus. Quan l'abat Escarré em deia que ell era «anticlerical», ¿com funcionava el «clericalisme» espanyol, el del Nunci, el dels cardenals, el de la geneta mitrada calculada des del Concordat?... El clero —regular i secular— diguem-ne espanyol és hormonalment pre-conciliar. El del meu poble, sense anar més lluny. Excepcions? Tantes com calguin.

Em pregunto, i per passar l'estona, quants prelats de les diòcesis de l'Estat serien capaços, avui, d'afirmar-se «anticlericals», no com jo, sinó com l'abat Escarré, home de clero... La problemàtica «moral» dels creients, en aquest moment, passa per qüestions amargues: els anticonceptius, el divorci, l'avortament, l'eutanàsia, el terrorisme, i algun més. Com s'ho apanyaran?... L'«anticlericalisme» d'una certa part del clero ajudaria a suavitzar les coses. Ajudaria a suavitzar l'«anticlericalisme» dels altres: agnòstics o ateus. «Anticlerical» com sóc, ho sóc de tots els clericats possibles, de religió, de partit polític, de classe social. Tots els partits polítics tenen els seus capellans i els seus bisbes: «cacics» en deien abans... El «clericalisme» s'aguanta. Fins i tot el «clericalisme» que, a partir d'un cert instant, repugnava a l'abat Escarré, i que finalment, victoriós, es desempallegà de l'abat Escarré. Ja ho sé, el pare Escarré, malgrat tot, era «clero». I quan va fer les declaracions a «Le Monde» les feia des d'una autoritat —abacial— clerical. No importa l'anècdota... I encara hi ha una esperança d'«anticlericalisme». Quina?

JOAN FUSTER

GELATINA MARTIGNOLE ... aliment poderós fet de carn
i de gallina (sense greix)